

לימוד היומי דקהילתנו

יום	יום לחדש	יום מוה"ר	ליקוטי ה"א	ליקוטי הלכות ה"ב	משנה ברורה ה"ב	ליקוטי עצות	שולחן ערוך ידו"ש משפט סב"ב קע"ז
שבת	ד'	ו:	לו	חזרה	שמו-שמח	לה, לו	
א	ה'	ז:	לח	מט:	שמו-שנ	לי, לה	
ב	ו'	ז:	לט	נ:	שנא-שנב	מ, מ	
ג	ז'	ח:	מ	נ:	שננ-שנר	מא, מב	
ד	ח'	ח:	מא	נא:	שנה-שנו	מג, מד	
ה	ט'	ט:	מב	נא:	שנו-שנח	מה, מז	
ו	י'	ט:	מג	חזרה	שנש-שס	מז, מח	

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

384 | פרישת שופטים | ד' אלול תשפ"ד

דבר המערכת

אלול, סוף סוף זכינו, שהחיינו וקיימנו לחודש התשובה והתקווה, חודש הרחמים והרצון. הדרך נפתחה, ימין ה' מושטת אלינו, ועלינו נפל חובת היום לא להסיח דעת ולהשתמש בכח הפה והדיבור שהוא שורש התשובה.

הבה נטה אוזן לקריאתו הבוקעת מן הלב של רבי נחמן מטולטשין באיגרתו: "אחי ידידי, ימי אלול הקדושים ממשמשים ובאין לחיים ולשלום בגשמיות ברוחניות, זכנו ה' לקים קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אל תקרי דברים אלא דיבורים, דיבורים קדושים, להרבות בלמוד התורה ובפרט בנסתרות שבתורה, ספר תקונים הקדוש, וספר לקוטי מוה"ר"ן ותהלים ותפילות, אחוז בהם אחי ידידי והפוך והפוך בהם וסיב ובלה בהם, ובהם יושע בגשמיות וברוחניות שתכתב ותחתם לחיים טובים חיים מתוקים".

"הכל חפצים ליראה את שמך" אבל שוכחים את סוד הכח לתשובה, "ובודאי היא עצה גדולה וקלה שהכל יכולין לקיימה, כי יכולין לזכות לתשובה ולחיי עולם הבא על ידי הדבור לבד" (לקוטי הלכות קריאת שמע ה-ד). גם הגרוע שבגרועים מוזמן להשתמש בעצה עצומה זו, שהרי "שחד מחיק רשע יקח להטות ארחות משפט" (משלי יז-ג) וכפירוש" שם: 'הקב"ה מקבל דברי הכנעה ופיס מחיק הרשעים, כלומר, בסתר בינו לביןם, להפוך דינו מרעה לטובה".

כולנו הרי רוצים לזכות לשנה טובה באמת, כולנו גם רוצים לזכות להסתופף בצל הצדיק שהכריז והזהיר כל כך לבוא אליו לקבל את גודל כחו בימים הנשגבים הללו, והפחדים מכאן ומשם עצומים כל כך, מי יודע מה יולד יום חלילה, אין מה שיכול להמתיק דינים בכל המישרים כי אם על ידי דבורים תמימים, נקרא אל ה' בחזקה, כי בפינו ובלבנו לעשות זאת.

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

מנהג אב"ש לומר באלול את הקפ"טל "לדוד ה' אורי" אחר נפלת אפ"ים לפני חצי-קדיש, וביום שאין אומרים תחנון, אומרים אותו אחר תפלת שמונה-עשרה, ואחריה חצי קדיש, ובמנהג קדיש תתקבל.

תמים תהיה

הוא רק לדעת כו' אבל באמת עיקר השגת התכלית הוא רק על ידי תמימות דייקא, דהיינו יראת השם ומצוות מעשיות בפשיטות גמור כו', ועמלק, שהוא בחינת הפילוסופים והכופרים, הוא כופר בכל המצוות ומפרש הכל על שכליות לבד".

חז"ל הקדושים ואחריהם כל צדיקי הדורות ובפרט רבינו הקדוש ותלמידו הקדוש הירבו גלות לנו נועם זיו קדושת המצוות, ויגילו קצת מכבשוננו של עולם עד היכן הדברים מגיעים, אבל הם לא רצו שנפריד חלילה את הידיעה וההשגה ממעשה המצווה בפשיטות, הם רצו בכל עוז שנחבר בפשיטות את מה שגילו אל מה שאנו עושים, שנדע ונאמין שאנו כמו שאנו קטנים ושפלים, פועלים נוראות ונשגבות על ידי פעולותינו בקדושה בעולם הזה, וכי אף הקטן והשפל שבישראל שעושה מצוה מעננע את כל העולמות כולם.

זוהי התמימות והפשיטות, שמביאה לכך שהמצוות המעשיות תקבלנה רוח חיים חדש, מתוך תמימות ואמונה פשוטה שאכן אנו הקטנים והשפלים פועלים את כל מה שנאמר ב'לקוטי הלכות' על כל אלה, כשאנו לובשים ציצית ותפילין ומוציאים מהפה את דבורי התפילה נעשים כל המתקוות וההשפעות הנוראות המבוארות ב'לקוטי הלכות' בהלכות ציצית ותפילין קריאת שמע ותפילה ועוד ועוד, רק זוהי התמימות הנכספת.

וכמו שמובא על רבי נתן עצמו: "הקפיד מאד על כמה בני אדם שהתפלאו על נפלאות החידושים הכתובים בספריו הקדושים, ואמר להם, 'זהו החסרון שלכם, שאתם סוברים שכונתי על החדוש והדרוש, הגם כי באמת הם נפלאים וטובים מאד, אבל עיקר כונתי הוא רק על המעשה, וכמסארוז"ל לא המדרש עיקר אל המעשה, וכונתי כפשוטו, כשאתם מתעטפים בציצית תדעו ותזכרו ותשימו על לבבכם כל מה שנתבאר בדברינו בסוד ענין ציצית ע"פ ההקדמות הנוראות שקבלתי מרבינו הק' צדוק"ל, עד שתזכו עי"ז להתחזק תמיד בעבודת ית"י".

תמימות זו היא עיקר עבודת אלול וההכנה הנפלאה לקבלת עול מלכות של ראש השנה. כי "עיקר קבלת על מלכות שמים הוא על ידי שמשליכין ומבטלין כל החכמות, רק לילך בתמימות" (לקוטי עצות. תמימות א'), וכפי שרבי נתן מרחיב על יסוד זה (בלקוטי הלכות ה' יום הכפורים ב-ג) ש"עיקר עבודתנו בראש השנה היא התגלות המלכות היא, לפעול בנפשנו שלא להשאר עם חכמות לבד אלא לחבר הכל אל הפעולות המעשיות, כי עיקר התגלות מלכותו יתברך הוא רק על ידי מעשים טובים, על ידי מצוות מעשיות, כי מלכות הוא בחינת עשיה כידוע", וכותב שם בהמשך דבריו: "וכל מה שזוכה לדעת יותר ולהכיר יותר בגדולתו יתברך הוא ממשיך בכל פעם הדעת אל הלב והגוף להשתדל לעשות המשיך בעמוד ד'".

הוא קיווה שבאלול תחיל ההתעוררות הרצויה, והנה הוא מוצא את עצמו שוב מוציא את הטלית הישנה, את התפילין הדהויים קמעא, את הסידור שקצותיו בלו מזמן, הכל כה מוכר וזקן, שפתותיו מתחילות לנוע כמאליו, עוד שחירת 'רגילה', בין אלפי התפילות היוצאות מפיו דבר יום ביומו.

מדוע הכל כה יבש, מה חסר לו כדי שמצוותיו יתעוררו לתחיה, שהאלול יתן בהם רוח חיים...

בפרשתנו אנו לומדים על הציווי הנשגב: "תמים תהיה עם ה' אלוקיך", השם יתברך מזהיר אותנו להיות תמימים עמו, התמימות מקיפה הלכות רבות ועמוקות, הבה ניגע באחת מיסודותיה העצומות, שהרבה מיסודי הדת תלויים בה.

תמימות פירושה אמונה תמה בלי חקירות וחכמות שכליות ואנושיות, רבינו הקדוש הזהיר רבות על כך שעיקר היהדות היא תמימות ופשיטות ועורר בלי הרף להתרחק מחקירות וחכמות המטעות את האדם לבאר שחת, וכדבריו הבערים (בלק"מ ח"ב סי' יב, א"ה): "כשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו יוכל ליפול בטעותים ומכשולות רבים ולבוא לידי רעות גדולות ח", ויש שקלקלו הרבה, כגון הרשעים הגדולים מאד המפורסמים שהטעו את העולם והכל היה על ידי חכמתם ושכלם, ועיקר היהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות, בלי שום חכמות".

אחד מהעיקרים בהם מתבטאת החכמה מול התמימות הוא, קיום המצוות המעשיות בתמימות. המחקרים לא אבו להאמין שבפעולתו של האדם הקטן כאן בעולם השפל תלויים ועומדים כל העולמות העליונים ושהם מקבלים כל חיותם מכך, ומחמת זה באו לידי כפירה ר"ל במצוות המעשיות בפשיטות, ורבינו הקדוש חגר עוז ללחום עמם, להכניס בנו את התמימות והאמונה התמה והפשוטה שכל פעולה וכל עשיה קטנה היא המהווה והמחיה ומקיימת את כל העולמות כולם.

וכפי שמזהיר (בלקוטי מוה"ר ח"ב ה-טו): "כי באמת צריכים דייקא לסלק את המח, כי צריכים להשליך כל החכמות ולעבוד את ה' בפשיטות, כי צריך שיהיו מעשיו מרובים מחכמתו ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, ועל כן צריכים לסלק כל החכמות ולעבוד את ה' בפשיטות בלי שום חכמות".

במקום נוסף הוא אף מגלה, שזוהי זוהמתו של עמלק, שרצה להשריץ טומאתו בישראל שימשכו אחר החכמות ולזלזל במצוות המעשיות, וכמו שמרחיב (שם. טו) ואומר: "עיקר התכלית והשלמות הוא רק לעבוד השם בתמימות גמור בלי שום חכמות כלל, כי יש מחקרים שאומרים שעיקר התכלית והעולם הבא

לתגובות והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שבוע

הדל"נ 6:20 - ניץ החמה 6:16 - מוזיק"ש 8:38
צאת השבת 7:33 - צאה"ש לר"ת 8:11

(עלים לתרופה)

רק 'תמימות' היא 'שלימות'!

תמים תהיה עם ה' אלהיך

"העיקר הוא אמונה ותמימות, שהוא בחינת כלי שלם ותמים לקבל על ידו כל טוב, שהוא עיקר השלימות. כי חכמות אין בהם שלימות, כי אי אפשר להשיג שום דבר על פלי חכמה בשלימות כידוע, כמו שכתוב 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', וכמו שכתוב 'כל הדברים יגיעים' וכו', וכתוב 'וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצוא', וכמו שכתוב 'גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלקים', ופירש רש"י, 'העלם חסר וכו' עיין שם. ועל כן אין שלימות כי אם מי שזוכה לאמונה ותמימות, ועל כן נקרא בשם תמים, כמו שכתוב תמים תהיה עם ה' אלקיך, כי כשמו כן הוא, כי 'תמים' פירושו שלם, כי מי שזוכה לתמימות באמת זה עיקר השלימות" (ליקוטי הלכות, בית הכנסת ה, גל).

החכמה והתמימות

כולו אחד!

תמים תהיה עם ה' אלהיך

על רבינו הקדוש מספר מוהרנ"ת:

"היה עובד את השם יתברך בכל מיני עבודות פשוטות לגמרי, בלי שום חכמות כלל. אף על פי שבאמת היה חכם גדול ומופלג בחכמה מאד מאד גם בימי קטנותו ובימי נעוריו, כאשר היה מפורסם לכל מכייו, אף על פי כן לא השתמש בשום חכמה כלל בעבודת השם, רק היה נוהג לעשות כל העבודות הפשוטות שבעולם. דהיינו: לימוד התורה הרבה, מצוות מעשיות, וריבוי תפילות ובקשות וריבוי התבודדות מאד, לדבר ולפרש שיחון לפניו יתברך, וכיוצא בזה. וזה היה עיקר חכמתו הגדולה מאד, כי מעוצם הפלגת חכמתו זכה תיכף לחכמה זו שאין צריכים שום חכמה כלל בעבודת השם. כי זה עיקר החכמה הגדולה מן הכלל שלא להיות שום חכם בעבודת השם, רק בתמימות ובפשיטות בלי שום חכמות כלל" (שבחי הר"ן, ג).

וכן גם כל דיבוריו ושיחותיו של רבינו, היו בתכלית העמקות והחכמה ומאידך בתכלית התמימות והפשיטות.

"כי בכל דיבור ודיבור ובכל תנועה ותנועה מדיבוריו ותנועותיו הקדושים והטהורים והנוראים מאד, היה כלול בכל אחד ואחד חכמה נפלאה ועמוקה, ותמימות גמור בתכלית הפשיטות באמת. כי תמימות וחכמה אמיתית כולו חד, כמובן למשכיל באמת" (חיי מוהר"ן, תיג).

וככל שהאדם זוכה להשגות גדולות יותר, כך צריך לזכות לתמימות גדולה יותר. שזהו סוד תקיעת שופר, שתוקעים תרועה, ותקיעה פשוטה לפניו ולאחריה. כי 'תרועה' הוא סוד המשכת המוחין, אך לפניו ולאחריה צריכים לתקוע תקיעה פשוטה, לחזור בכל פעם אל התמימות והפשיטות.

"כי העיקר הוא תמימות ופשיטות ואמונה, ואז דייקא זוכין למוחין שלמים, שהם חכמה אמיתית. שעיקר החכמה להמשיך דרכי התמימות יותר ויותר, וכן בכל פעם ופעם, שזהו בחינת כל תרועה פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה" (ליקוטיה, בית הכנסת ה, כ).

שאלה:

אולי השאלה שלי היא נדושה ומפורסמת, אך מה אעשה שהיא מעיקה עלי ואיני יודע לה תשובה. והיא: אלול הגיע, ואני רוצה מאד לשוב בתשובה; לפשפש במעשיי, לשנות את דרכיי. להתחרט ולהתוודות, לבכות ולהתאונן, לזעוק ולהתחנן. אבל מאידך, הרצונות אינן תואמות את המציאות... קשה לי להתעורר, וקשה כפליים ליישב את הדעת, וקשה שבעתיים לקום ולהשתנות. מה עושים?

תשובה:

אח יקר!

כמה היה קל להתייאש מתשובה אמיתית, לולא בא מוהרנ"ת וגילה את הסוד, לאמר:

"אפילו אם אין האדם יכול לשוב בתשובה כראוי לו לפי מעשיו, כמו בעלי תשובה הקדמונים שהתענו וסיגפו את עצמם הרבה, אף על פי כן חלילה לנו מעצמנו, כי גם נקודה אחת של תשובה יקר מאד בעיני ה'! כי היא בחינת קרבן עני ודל, שיקר מאד בעיני השם יתברך!" (ליקוטי הלכות, תפילת המנחה ז).

הן אמת, שקשה עלינו להזיל דמעות, להתוודות בכאב, ולהחליט החלטות מרחיקות לכת. אבל "גם נקודה אחת של תשובה יקר מאד בעיני ה'!". גם הרהור אחד של חרטה, גם התנתקות זעירה מהרגל רע - יש להם חשיבות עצומה בעיני ה'.

כי "אף על פי שתשובתו בקטנות גדול, יקר הוא בעיני ה' יתברך, כי היא בחינת קרבן עני ודל, שהיא בחינת עשירית האיפה, שיקר מאד בעיני ה' יתברך. כמו שהפליגו רבותינו זכרונם לברכה כמה וכמה יקר בעיני ה' יתברך קרבן מנחת עני, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק 'ונפש כי תקריב קרבן מנחה', וכן במדרש, שמפליג מאד בעוצם מעלת יקרת קרבן מנחת עני אצל ה' יתברך" (ליקוטי הלכות, תפילת המנחה ז, מ).

גם אם אין בידינו להקריב לפני ה' פר איל או כבש, ולשוב בתשובה כאותם העשירים ברגשי קודש. אך בידינו להביא את מנחתנו הדלה, עשירית האיפה קמח. אשר על אף היותה נטולת-חיות וקטנת-ערך, עולה ממנה ריח ניחוח לפני ה'.

אין כאן רק 'חיזוק', ריש כאן הבנה עמוקה במהותה של תשובה, וזו היא:

נשמתה של התשובה, היא ההכנעה והשפלות לפני ה'. ומאחר שכן; כשהאדם רואה את שפלותו עד כמה הוא רחוק מתשובה, עד כמה לבו אטום וסחרחר, ועד כמה הוא רחוק מלהרגיש את כאבו. והרגשת שפלות זו אינה גורמת לו ליפול, אלא הוא בא על אף הכל ומקריב את מנחתו / תשובתו הדלה והעניה לפני ה', מתוך בושה והכנעה - הרי אין לנו שפלות נפלאה יותר מזו... אין לך תשובה יקרה מזו...

כשאנו מוכנים לשוב אל ה', גם כשאין לנו לב ומח - כשאנו מוכנים להתחרט על מעשינו הרעים, גם אם אין אנו מרגישים את הכאב ומזילים דמעות של חרטה - כשאנו מוכנים לבוא ולהתבודד לפניו, גם כשאין לנו דיבורים חמים כגחלי אש. זוהי הכנעה אמיתית. זוהי תשובה למהדרין.

נקודה אחת של תשובה!

וחשיבותה של "מנחת עני" זו, חשיבותה של התשובה הדלה הבאה מעומק הרגשת השפלות והעניות, וערכה העצום בעיני ה', הוא 'סוד' נעלם.

"כי באמת אי אפשר לגלות זה הסוד כי אם ברמז, שיבין האדם בעצמו עד היכן צריך להתחזק. כי אי אפשר בשום אופן לגלות לו בפירוש, כי אם כן תתבטל הבחירה, כי בהכרח שישאר לו בחירה... וזה הדבר אי אפשר לגלות בפירוש עד היכן רחמיו וריבוי סליחתו מגיע, רק כל אחד צריך להבין מעצמו שיחוס על עצמו תמיד ואל יתייאש עצמו מן הרחמים, שכל זה סוד קרבן מנחה עשירית האיפה" (שם, מא).

וככל שאנו מתקרבים לאחריית הימים, אנו זקוקים יותר ויותר לשמוע את אותו הסוד, ולהפנים אותו...

בזמנים הקודמים, באותם הדורות העשירים ברגשי קודש ולב בוער, לא היה סוד זה נצרך, ולכן גם לא התגלה. ואכן משום כך: "כל הקרבנות גילה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו עליו השלום, חוץ מעשירית האיפה" (שם).

אך ככל שארך עלינו הגלות, ואנו הולכים ומידלדלים, הפך סוד זה להיות חיוני ומוכרח עבורנו... ככל אשר אנו מתקרבים לימות המשיח, אנו זקוקים יותר לשמוע את גילוייו של ה"עני ורוכב על חמור", ש"יחוס על דל ואביון ונפשות אביונים יושיע", ויגלה לנו את חשיבותה של מנחת העני...

וכלשונו הנורא של מוהרנ"ת שם:

"וזה שכתב במדרש רבה פרשת ויקרא ובמדרש רבה פרשת לך לך 'כל הקרבנות גילה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו ע"ה חוץ מעשירית האיפה'. כי זה הסוד של קרבן מנחה שהיא עשירית האיפה שהיא קרבן עני ודל בדלי דלות וכו', זה אי אפשר להשיג, מחמת שהגאולה האחרונה תלויה בזה. כי בזה תלוי עיקר תיקון התשובה, לבלי לייאש עצמו אפילו בדלי דלי דלות וכו' בכל הבחינות, אף על פי כן יתגבר עצמו במה שיוכל, שהיא בחינת עשירית האיפה שהיא קרבן עני, דהיינו שתשובתו היא בקטנות עצום מאד. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שלמדו מזה שגם מעט העבודה והתפילה של הקטנים והגמולים בחינת עניים ודלים, יקר אצל ה' יתברך. כמו שכתוב 'נאמר בקרבן בהמה ריח ניחוח ונאמר בעוף וכו' ונאמר במנחה ריח ניחוח, ללמדך שאחד המרבה ואחד הממעט' וכו'.

ועל כן זה הסוד לא נתגלה אפילו לאברהם אבינו ע"ה, כי אי אפשר לגלות זה הסוד, רק כל אחד צריך להבין מדעתו כי רחמיו לא כלים, כאשר גילו לנו הצדיקים בדורות אלה. כי עיקר זה העניין אי אפשר לגלות כי אם על ידי הצדיקים שבדורות האחרונים האלה, שהסטרא אחרא התפשטה מאד. אבל ה' יתברך שולח בסוף צדיקים שהם בחינת התנוצצות משיח, כמובא בכתבי האר"י ז"ל הרבה בזה. כי עיקר זה העניין, לגלות ולהודיע עוצם החסד הזה שיוכלין להתתקן אפילו על ידי בחינת עשירית האיפה, זה מתגלה רק בכל דור ודור על ידי הצדיקים הגדולים שממשיכין התנוצצות משיח, שהוא בחינת דוד שעשה עצמו תמיד עני ואביון, כמו שכתוב ואני עני ואביון וכו'. כי משיח הוא בחינת עני ורוכב על חמור, ובו כתיב 'יחוס בו עם עני ודל', וכתוב 'יחוס על דל ואביון ונפשות אביונים יושיע', ובו יחוס עני עמי. וכתוב כי אתה עם עני תושיע" (שם, עיי"ש עוד).

ובכן, אח יקר!

האירה נא היטב היטב בלבך סוד 'עשירית האיפה', ותזכה גם אתה לחזור בתשובה שלימה!

פנינים מאירים ויחודיים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמעט שליט"א אשר ציין ורשם לפנינו לזכרון.

לקט ספריים

ספה"ק פרי צדיק להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע

גם בימות המשיח ימשיכו להתעלות אך לא יוכלו לקלקל

איתא בספר נצח ישראל ממהר"ל זצ"ל שאף בימות המשיח יעלו במעלה וזה יהיה עיקר ההכנה לעולם הבא רק שלא יהיה להם זכות וחובה שלא יוכלו לקלקל בעולם הזה.

פרי צדיק חלק ה' ראש חדש אלול אות ב דף מה

ידו של הקדוש ברוך הוא לעולם פתוחה לקבל שבים

אמרו במדרש רבה (פרשת ואתחנן פסוק יב) שערי תפלה פעמים פחותין פעמים נעולים וכו' מה המקוה הזה פעמים פתוח וכו' אבל הים לעולם פתוח כן ידו של הקדוש ברוך הוא לעולם פתוחה לקבל שבים.

פרי צדיק חלק ה' ראש חדש אלול אות ב עמוד 88

נטילת ידיים שלא במקום אכילה

איסור בל תשחית

שינוי מקום בין נטילה לסעודה

שינוי בנגי אירועים, במחנות קיץ, בשבתות התאחדות וכדומה, שלפעמים אין בנמצא ברז לנטילת ידיים באולם האכילה וצריכים לצאת מחוץ לבנין בשביל נטילת ידיים. ובאופנים אלו יש חשש הפסק בין הנטילה לסעודה, ונפסק **בשולחן ערוך** (סימן קסו) שצריך לזוהר שלא להפסיק בין נטילת ידיים להמוציא אפילו בשהייה, על פי הגמרא **ברכות** (נב) 'תיכף לנטילת ידיים סעודה'. **ובמשנה ברורה** (סק"ה) הביא שיש מחמירים שהליכה ושינוי מקום הוי הפסק אפילו בלי שום שהייה, ואם כן הנוטל ידיו במקום אחד ואחר כך כנס לאולם הסעודה יש בזה חשש הפסק.

להסמיך הניגוב לסעודה

הנה בספר שו"ת **עונג יום טוב** (סי' ט) דן בשאלה זו, ולאחר שהאריך בנידון אם הליכה ושינוי מקום הוי הפסק לענין זה כתב: "נראה לי דאף אם מהוה הפסק, היינו דוקא אם יש הפסק בין ניגוב לסעודה, אבל אם אינו מפסיק בין ניגוב לסעודה אינו חשוב הפסק, שהניגוב הוא גמר הנטילה". ולכן באופן זה יש לנגב את הידיים בתוך אולם הסעודה, ואז יוצא מחשש הפסק.

כדבריו כתב **האשל אברהם מבוטשאט** (סימן קסו) שמוותר להפסיק ולעשות שהיות הרבה כמה שירצה בין הנטילה לברכת על נטילת ידיים ולסוף הניגוב, ואין איסור להפסיק רק אם שוהה בין סוף הניגוב לברכת המוציא. וכן פסק **המשנה ברורה** (שם סק"ד) שאין איסור להפסיק בשהייה רק בין הניגוב לברכת המוציא, אבל קודם ניגוב מותר להפסיק.

וכן כתב **הכף החיים** (סי' קסו סק"ג): "נראה דהנכון כי מי שנוטל ידיו בבית זו והולך לבית אחר שלא ינגב ידיו עד שהולך למקום סעודה ושם יגביה ידיו כנגד ראשו ויברך על נטילת ידיים, ואחר כך ינגב כדי שלא תהא ההליכה הפסק כיון שהיא קודם הניגוב, והניגוב הוא מן המצוה", ע"כ. וכך פסק **החזון איש** (פס"כ ד): "אם נוטל ידיו בבית זה והולך לבית אחר אין קפידא, כיון שהוא קודם ניגוב".

היכן מברך, במקום הנטילה או במקום הניגוב

אמנם יש להסתפק באופן זה שנוטל ידיים בחדר אחד ומנגב הידיים בחדר אחר, היכן יש לברך ברכת על נטילת ידיים, במקום הנטילה או במקום הניגוב.

והנה **בשולחן ערוך** (סימן קנח ס"א) נפסק שברכת על נטילת ידיים שונה מכל ברכת המצוות, שכל הברכות מברכים עובר לעשייתם, דהיינו קודם לעשיית המצוה, ואילו ברכת על נטילת ידיים מברכים לאחר הנטילה, שמפני שלפעמים אין הידיים נקיים קודם הנטילה ואי אפשר לברך אף, הקילו חז"ל בברכה זו שאפשר לברך גם לאחר הנטילה, ועל פי זה נהגו תמיד לברך אחר הנטילה.

ונחלקו המחבר והרמ"א בדין זה; לשיטת המחבר יש לברך לכתחילה בין שפכה ראשונה לשנייה, דהיינו באמצע הנטילה. ולשיטת הרמ"א מברכים לכתחילה לאחר הנטילה קודם הניגוב,

וכתב הטעם, שגם הניגוב מן המצוה ונקרא עדיין עובר לעשייתם קודם נטילה. (ובידיעבד מי ששכח לברך עד לאחר הניגוב הכריע **המשנה ברורה** (סי' מד) שיכול לברך על הנטילה עד שמברך המוציא, דבברכת על נטילת ידיים יש קולא מיוחדת שאפשר לברך גם לאחר עשיית המצוה, ואפילו אחר זמן מופלג, כל זמן שעדיין שייך במצוה זו).

ולפי זה נמצא דבנידון דידן שמשנה מקומו בין הנטילה להניגוב, לכאורה תלוי במחלוקת המחבר והרמ"א באיזה מקום לברך. לפי שיטת הרמ"א שניגוב היא גמר הנטילה, והברכה היא עובר לניגוב, יש לברך במקום שמנגב הידיים, שאם יברך במקום הנטילה וישנה אחר כך מקומו נמצא שמפסיק בין הברכה לניגוב, ואינו מברך עובר לעשיית הניגוב. ואילו לפי שיטת המחבר שהברכה חל על הנטילה למפרע, ולא על הניגוב, יש לברך דוקא במקום הנטילה ולא במקום שמנגב הידיים, שאם יברך במקום שמנגב הידיים יש חשש שינוי מקום (ע"ע סי' ח ס"א).

לשיטת השו"ת אין להפסיק בין

נטילה לברכה

ומצינו שבדין זה נחלקו האחרונים לענין נוסף: **בשולחן ערוך הרב בסיוד** (נט"ו אות ה) כתב: "אין לומר הפסוק 'זאשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי', כי אין להפסיק בין נטילה לברכה כלל וכלל וצריך לתכנן בכל מה דאפשר". הרי מבואר מדבריו שהברכה חלה על הנטילה למפרע, ולא הניגוב שלהבא. וכן מובא בשם הגר"א ז"ע (מעשה רב אות עח) שאין לומר פסוק 'שאו ידיכם קודש' לאחר הנטילה משום חשש הפסק.

ויש להביא ראיה לזה ממה שכתב **בשולחן ערוך הרב** (סימן קנח ס"א) כי מי שנוטל ידיו בבית הכסא ורוצה תיכף ליכנס לסעודה אין לו לברך ברכת אשר יצר לאחר הנטילה קודם שמברך על נטילת ידיים, שברכת אשר יצר מהוה הפסק בין הנטילה לברכת על נטילת ידיים. ומשמע שברכת על נטילת ידיים חל על הנטילה למפרע ולא על הניגוב שלהבא.

וכן משמע ממה שכתבו **הפוסקים** שחז"ל תיקנו לשון על 'נטילת ידיים' על שם הכלי 'נטלא' שנוטלים בה הידיים, ואילו הייתה הברכה על הניגוב היו צריכים לברך על נטילת ידיים או על טהרת ידיים (ע"י סימן ד ס"ב וסס"י קנט).

ולפי זה נמצא שמי שמשנה מקומו לאחר הנטילה צריך לברך במקום הנטילה ולא במקום שמנגב הידיים.

ולשיטה זו, מה שכתב הרמ"א שהמברך על נטילת ידיים קודם ניגוב נקרא עובר לעשייתו, אין הכוונה שמברך על הניגוב, אלא שכיון שאי אפשר לברך קודם הנטילה ממש, הקילו לברך עד לאחר הניגוב, משום שכל זמן שהידיים עדיין לחות ממי הנטילה אינו ראוי לאכול עמהם לחם, שהאוכל בלי ניגוב ידיים כאילו אוכל לחם טמא, ולכן עדיין זה נחשב כאילו מברך סמוך למעמד קיום המצוה. אבל ודאי שעיקר הברכה חלה על שפיכת המים ולא על הניגוב.

לשיטת המשנ"ב מותר להפסיק בין

נטילה לברכה

מאידך, **השל"ה** (שער אותיות אוק) כותב: "קבילת,

בפרשתינו נאמר הפסוק לא תשחית את עצה לגידח עליו גרזן פי מקונו תאכל ואתו לא תכרת (כ"ט) שכל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה מן התורה. ולמדו חז"ל מזה איסור כל תשחית על כל הדברים, שכל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין וסותר מעין ומאבד מאכלות דרך השחתה עובר בכל תשחית (רמב"ם פ"ו מהל' מלכים ה').

וכתב **בספר החינוך** (ס' תקטז): זהו דרך החסידים ואנשי מעשה אוהבים שלום ושמים טוב הבריות ומקריבים אותם לתורה, ולא יאבדו אפילו גרגר של חרדל בעולם, וייצר עליהם ככל אבדון והשחתה שיראו, ואם יוכלו להציל יצילו כל דבר מהשחית בכל כוחם. ולא כן הרשעים אחיהם של מוזיקים שמחים בהשחתת עולם והמה משחיתים, במדה שאדם מודד בה מודדין לו, והחפץ בטוב ושומח בו נפשו בטוב תלין לעולם. זה ידוע ומפורסם.

והנה בספר חרדים במצות התשובה

(פ"ד) כותב שהאוכל יותר מכדי שבעו עובר על בל תשחית, שאילו היה מותר היה יכול להאכילו לעני, וכשאכלו בחינם הרי זה נחשב כמשחיתו בידיים שלא לצורך. וכן הביא **הפלא יועץ** (ערך אכילה ושתיה) בשם חכמי המוסר שהאוכל יותר מכדי סיפוקו עובר על בל תשחית. **והאליה רבה** (סי' קע סק"ג) כותב שעובר על בל תשקצו.

והנה דרך העולם שכשיש ספק על מאכל אם לזרוקו לאשפה מחמת חוסר טריות וכדומה אומרים שראוי לאוכלו וחבל לזרוק, אך הובא בשם **החזון איש** (מעשה

איש ח"ד עמ' קכ) שלאכול מאכל כזה בשעה שאין לאדם בו שום צורך נקרא גם כן לזרוק לאשפה, וזה בעצמו היא השחתה. ומטעם זה אין צריכים לאכול כל מה שמכנינים לאדם בצלחת משום בל תשחית, כי אדרבה צדיק אוכל כפי שיעור מה שצריך לשובע נפשו ולא כפי מה שיש בצלחת, ולא שייך איסור בל תשחית בשב ואל תעשה במה שמתעפשים המאכלים מעצמם (ע"ע שו"ת מנח"י ח"ג סי' מה).

פעם קרה בבית ה**הסטיפלער** ז"ל שהיתה שאלה של דם על ביצה, ומפני הטיורחא מנעו בני הבית לילך לשאול על זה וזרקו את הביצה לפח, וכששמע ה**הסטיפלער** את זה, אמר להם שאין לעשות כן משום איסור בל תשחית. דכיון שהביצה היתה ראויה לאכילה ורק מחמת עצלות החליטו לזרוק, עצלות אינו מתיר איסור בל תשחית (מעשה איש ח"ב עמ' קלה).

ויש להסתפק כשיושבים בסעודה ומתעצלים ללכת לקחת מים אחרונים מהברז, האם מותר ליטול מים אחרונים במי סודה או מי עדן שעל השולחן, שהרי כתב **המשנה ברורה** (סי' קפ סק"ב) שבמקום שיש מים אין ליטול עם משקים אחרים משום הפסד משקים, ויש להסתפק אם גם זה נקרא משקים כיון שהיא מיועד לשתיה ולא לרחיצה (ע"י יו"ד סי' צד מש"ז סק"ט ושפ"ד סק"ט, ובשגם דפחות מרוביעית קיל טפי ע"י אור"ח סי' קפ ס"ד יש לצודר להקל עכ"פ במי עדן. וע"ע אליבא דהלכתא גליון סז עמ' קלב בשם הגר"ח להחמיר בסודה).

בעוד שאין ידיו נקיות בלא ברכה, אז לאחר שיטול ידיו צריך למשמש בציצית ולברך, שעל ידי המשמוש נחשב קצת עובר לעשייתו. וכן לגבי נטילת ידיים כיון שאין מברכים קודם נטילה, יש לברך קודם ניגוב שמתעסק במי הנטילה ומכשיר ידיו לאכילה.

עניית אמן בין נטילה לברכת ענט"י

יש עוד נפקא מינה במחלוקת זו: דלשיטת **השולחן ערוך הרב** אסור לענות אמן ושאר דברים שבקדושה בין הנטילה לברכה, ומי שהפסיק ושח בין הנטילה לברכת על נטילת ידיים אפילו קודם ניגוב, צריך לנגב הידיים ולטמאות הידיים ולחזור ליטול שנית כדי שיוכל לברך, וכן כתב **בדרושי הצ"ח** (דרוש ד אות כב וע"ע כף החיים ס' פה).

ואילו לשיטת **המשנה ברורה** נראה שמוותר לענות אמן ושאר דברים שבקדושה לאחר הנטילה קודם הברכה, וכן מי שהפסיק ושח בין הנטילה לברכת על נטילת ידיים קודם ניגוב, לא הפסיד הברכה ויכול עדיין לברך, וכן משמע **בביאור הלכה** (סי"א ד"ה מברך, ומשמע אפילו נוטל ברביעית שאין הניגוב מעכב, כיון ששייך ניגוב משום לא פלוג או משום מיאוס עדיין נקרא דמישר שייך במצוה. וכ"מ בחזו"א שם).

בהתנהגות האדם - כן מתנהגים עמו

ר' יוסף יונה בן מוהרנ"ת (ב)

נתחיל בס"ד להעתיק מעט מהמכתבים שכתב מוהרנ"ת לבנו ר' יוסף יונה בימי ילדותו ונערותו, ובהם הוא מעוררו ומחזקו בשפה פשוטה, בשפת האידיש, על יסודות היהדות בתמימות ובפשיטות.

"אתם כבר יכולים להבין ילדים אהובים שאין תכלית אחרת..."

במכתב אחד הוא מעוררו, יחד עם שאר בני גילו, על הלימוד והתפילה, וברכות וק"ש בכוונה. ובכלל, על התכלית. וכך הוא כותב:

"ד' ויקרא ת"ר... ושולם לבן חורגי הרבני מו"ה שמעלקא נ"י, ולבני נחמן שיח' ולבני יוסף יונה שיח', למען השם באגערט צו לערנין, און דאווינט ערינצט און פילניוויט קריאת שמע און בענטשין ערינצט, וועט איך גוט זיין בעזרה"י בעולם הזה ובעולם הבא, איהר קאנט שוין אויך פארשטיין ליבע קינדערליך אז סע איז מער קיין תכלית ניט, נאר דאווינין און לערנין און מעשים טובים, השם יתברך יחזק לבכם בזה אכ"ר"ו (סי' ש"ג).

[תרגום: למדו בחשק רב והתפללו בריצנות, וברכו ברכת המזון וקריאת שמע בריצנות וכוונה, אזי יהיה לכם טוב בעזרת ה' בעולם הזה ובעולם הבא. אתם כבר יכולים להבין ילדים אהובים שאין תכלית אחרת רק להתפלל וללמוד ולעשות מעשים טובים. השם יתברך יחזק לבכם בזה אמן כן יהי רצון].

"הישמרו מרע, וחישובו על התכלית"

באותו סגנון הוא כותב גם במכתב אחר: "ג' תצא ת"ר אומאן... ושולם וכו' ולבני נחמן, ולבני יוסף יונה שיח', למען השם באגערט צו לערנין און דאווענט ערינצט, און היט בענטשין און קריאת שמע לייענען און כל הברכות, און היט איך פון שלעכטס און טראכט אויף דעם תכלית, ווארין דער תכלית איז נאר תורה און תפילה ומעשים טובים" (סי' ש"ב א).

[תרגום: למדו בחשק רב, והתפללו בריצנות, והיזהרו בברכת המזון ובאמירת קריאת שמע ובכל הברכות. והישמרו מרע, וחישובו על התכלית, כי התכלית היא רק תורה ותפילה ומעשים טובים].

"עליכם לרחם עלי..."

במכתב אחר הוא מתחנן בפניו ובפני אחיו, שלא יצפו ממנו לגדולות, בביגוד ושאר דברים... וכך הוא כותב:

"ושלום לבני וכו' ולבני יוסף יונה שיח' וכו'... איר זאלט ניט ארויס קוקין אויף גרויסקייט וואס איבער מיין כח. איר בעדארפט אויף מיר אויך רחמנות האבין, און וואס נייטיג וועל איך יתברך. רק זייט ערליכע קינדער, וועט אזוי וואויל איך זיין און מיר אויך. דברי אביכם המדבר מקירות הלב, ומצפה לשמוח בכם בישיעתו הגדולה יתברך, נתן מברסלב" (סי' ש"ט).

[תרגום: אל תצפו לגדולות מעבך לכוני, עליכם לרחם עלי. ומה שנחוץ, בוודאי אספיק לכם בעזרת ה' יתברך בחסדו הגדול יתברך. רק היו בנים הגונים, יהיה לכם טוב, וגם לי. דברי אביכם המדבר מקירות הלב, ומצפה לשמוח בכם בישיעתו הגדולה יתברך, נתן מברסלב].

יוחאי עצמו אמר שאירא אז של שעת ההסתלקות גדולה היתה יותר מהאירא שבחייו, כי אז, בהאירא שבחייו, ירד כביכול הקב"ה עם פמליא של מעלה ומלאכים, ואילו באירא של ההסתלקות, ירד כביכול עם הצדיקים מגן עדן [שהם יותר חשובים ממלאכים, כמובא שם], ובאותה שעה שירד רבי פנחס בן יאיר הזדעזעו כולם מעוצם קדושתו הנשגבה. ועיין עוד בגמ' (חולין ז).

ובירושלמי (דמאי פ"א ה"ג) איתא, שפעם אחת הלך רבי פנחס בן יאיר עם תלמידיו, וכשהגיעו לנהר, נבקע הנהר לפניו. שאלו לו תלמידיו: רבינו, האם גם לנו רשות לעבור כאן, השיב להם: "רק מי שלא ביזה ולא גרם מימיו צער לשום בריה רק הוא ראוי להשתמש במעשי נסים ולעבור" (עיין שם בפני משה), והיינו שעל ידי שהאדם נזהר לא לצער לשום נברא, אזי אין שום קטרוג יכול להתעורר עליו בעת שמשמש במעשה נסים.

ומובא בזוהר הק' (ח"ג א"ר) שרבי שמעון בר יוחאי הלך פעם במדבר עם חבורתו הקדושה, ועסקו בתורה, ותוך כדי כך מרוב התלהבות בלימוד, התיישבו על גבי הקרקע והמשיכו לעסוק בתורה, ובעת שהשמש התחילה לקדוח על ראשם, הזמין להם הקב"ה עופות רבים שהתעופפו מעליהם וסככו בכנפיהם על ראשם לבל יזוקו מהחמה הלוהטת במדבר.

תוך כדי לימודם הופיע ר' פנחס בן יאיר, והצטרף ללימודם של הפמליא הקדושה. והיות שמידתו של ר' פנחס בן יאיר היתה לא לצער שום בריה אפילו בעל חי (עיין חולין שם ע"ב, במעשה הפרידות עם רבי) פנה אליהם ואמר: מדוע אתם גורמים צער לבריות הללו המטריחים עצמם לסוכך בכנפיהם עליכם... וביקש מרשב"י שיצוה להם שילכו לדרכם, וכן עשה. ונעשה נס ויצאו מהארץ שלושה אילנות גדולים בעלי ענפים רחבים שהצילו בענפיהם על החבריא הקדושה, וכן נוצר לצידם מעיין מים חיים להרות צמאונם. מעיין זה מכונה "מעינו של ר' פנחס בן יאיר" (זהר שם).

חזינן שהקב"ה ממשיך ישועות באמצעות המידה טובה המיוחדת לו. כי מידתו של ר' פנחס בן יאיר היתה חסד, ומובא (בספר לימודי אצילות ג'): ועיין זהר ח"א י"א) שהיה ניצוץ של אברהם אבינו ע"ה, ממילא נמשך להם נס פלאי זה ע"י מידת החסד של רבי פנחס בן יאיר, שלא סבל צערם של בעלי חיים.

איתא במדרש: מהו 'אהיה אשר אהיה', כשם שאתה הוה עמי - כך אני הוה עמך. (מובא ברבינו בחיי בראשית ע"ה' אלה תולדות השמים והארץ, ובש"ל שער הגדול בתחלתו). כלומר, איך שהאדם מתנהג עם בוראו - כן מתנהג בוראו עמו.

וביארם של דברים הוא, כי באותה מידה שאדם עובד את השי"ת, במידה הזאת הקב"ה מתנהג אתו. מה שהוא נתון להשי"ת, כך מקבל הוא ממלעילא. ובאותה מידה רעה ששבר או שנהג במידה טובה, באופן כזה דייקא השי"ת מאיר לו ומתגלה אליו בהארה נפלאה ומיוחדת.

ובספ"ק נוצר חסד (פ"ד אות ד) אחר שהעתיק מספ"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת עקב) שראוי לאדם לתת לב שהוא טולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וכל תנועתיו ודיבורו והילוכו ועסקיו עושים רושם למעלה, כתב וז"ל: כמאמר נעים זמירות ישראל (תהלים ק"ה): 'ה' צלך', שכל תנועה של אדם, כביכול השי"ת עושה כך נגדו, והאיך שיתנהג עם חבירו, לכבוש את כעסו ולסבול הצער שעושים לו, ובפרט צדיקי הדור, שסביב רשעים יתהלכין, והוא מתנהג עמם בחסד וזכות ובאהבה וברחמים, כך עושה השי"ת וכו'. ובספ"ק קדושת לוי (פרשת בשלה) כתב וז"ל: 'בשם הבעש"ט, ה' צלך', כמו שהצל עושה מה שהאדם עושה, כך כביכול, כמו שהאדם מתנהג למטה כך מנהיגים אותו מלמעלה, לכן אם מתנהג במידת הרחמים, גם מלמעלה מרחמין עליו וכו', וכמו שאמרו (שבת קנ"א) 'כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים', לכן צריך האדם להתנהג במידת רחמים וטובות, ובכל המידות טובות, ויהיה שמח בחלקו, ואז גם מלמעלה יגיע לו כך, וכך הוא במדרש על הפסוק 'ה' צלך', עכ"ל.

וכענין הזה מוצאים אנו בחז"ל ג"כ, בענין זה שכל אחד מהצדיקים פועל ישועות במידה המיוחדת לו.

דנהג בחז"ל זוהר הק' מפליגים מאד בגודל עוצם קדושתו הרבה ומדרגתו הנעלה של התנא הקדוש רבי פנחס בן יאיר, כמו שמובא בזוהר הק' (ח"ג רפ"א). שבעת האירא, בהסתלקות התנא האלקי ר' שמעון בר יוחאי, ירדו צדיקים מגן עדן לקבל פניו, והיתה אז שעה גדולה ונשגבה עד מאד, ור' שמעון בר

המשך מעמוד א'

מעשים טובים ועבודות דקדושה כפי הדעת שזכה עכשיו, וכל מה שיש לו דעת יותר עובד ביותר ועושה מעשים טובים ביותר בשביל השם יתברך בפשיטות גמור בלי שום חכמות ואינו נמשך אחר חכמות להיות נשאר עם החכמות לבד ח"ו.

כל כמה שנחבר את פעולתו הקטנות עם הידיעות שרבינו הקדוש גילה לנו על עוצם שגב מעלת כל עשייה דקדושה, כך

<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' יעקב נתן אגשוי שליט"א להלג ארויס בני עב"ג בשטער"ס יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' משה בראנדסארטער שליט"א להלג ארויס בני עב"ג בשטער"ס יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' שאול פירומט שליט"א להלג ארויס בני הרה"ח יחזאל פישל נ"ו עב"ג בת הרה"ח יה"ד יצחק (כ"ד אברהם) אגשוי שליט"א יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>
<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' יעקב דוד ראגנבערג שליט"א להלג ארויס בני הרה"ח מרדכי אלימלך נ"ו עב"ג בשטער"ס יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' יעקב דוד ראגנבערג שליט"א להלג ארויס בני הרה"ח מרדכי אלימלך נ"ו עב"ג בשטער"ס יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' יעקב דוד ראגנבערג שליט"א להלג ארויס בני הרה"ח מרדכי אלימלך נ"ו עב"ג בשטער"ס יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>
<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' נתן מלך בלום הי"ו להלג ארויס בני יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' יצחק (כ"ד אברהם) אגשוי הי"ו להלג ארויס בני יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להרה"ח ר' נתן מלך בלום הי"ו להלג ארויס בני יה"ד שייבו לנבט בית נאמן בשיאל בדרך רביה"ק זיע"א</p>